

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Valmisteluryhmä vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttäviä ja rikoksia tekeviä alaikäisiä nuoria koskevan lastensuojelulainsäädännön uudistamiseksi

YTO/LANU

14.3.2024

Valmisteluryhmän tehtävät

- Tehdä ehdotukset tarvittavista säädösmuutoksista alaikäisten nuorten integroidun ja suljetun kuntoutuspalvelun perustamiseksi sekä säädösmuutoksista, joilla voidaan puuttua lasten luvattomiin poissaoloihin lastensuojelulaitoksista.
- Toimikausi 11.3.–31.12.2024.
- 1. vaihe 30.8.24 mennessä: ehdotus tarvittavista säädösmuutoksista alaikäisten nuorten integroidun ja suljetun kuntoutuspalvelun perustamiseksi. Valmisteluryhmä arvioi eri toteuttamisvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia palvelun järjestämis- ja tuottamisvastuun, päätöksenteko- ja rahoitusmekanismien, toimivaltuuksien sekä palvelun sisällön ja tilaratkaisujen osalta.
- 2. vaihe 31.12.24 mennessä: säädösmuutosehdotukset, joilla voidaan nykyistä tehokkaammin puuttua lasten luvattomiin poissaoloihin lastensuojelulaitoksista huomioiden asiaa koskeva hallitusohjelmakirjaus.
- Osa lastensuojelulainsäädännön uudistamista: HE eduskuntaan s 2025, voimaan 2026

Valmisteluryhmän kokoonpano

- Elina Palola, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö, puheenjohtaja
- Anni Haikarainen, asiantuntija, oikeusministeriö
- Marja N. Pulkkinen, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Heidi Kankainen, poliisiylitarkastaja, sisäministeriö
- Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö
- Eeva Mäenpää, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö
- Susanna Hoikkala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö, sihteeri
- Anna-Maria Jalo, assistentti, sosiaali- ja terveysministeriö, tekninen sihteeri

Valmisteluryhmän tausta

- Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman kirjaukset
- Lastensuojelun tilannekuva
- Havainnot nuoriso- ja jengirikollisuudesta ja etenkin alaikäisten väkivalta- ja ryöstörikollisuudessa tapahtuneesta kehityssuunnasta
  - Oikeusministeriön johdolla toiminut työryhmä on valmistellut toimenpideohjelman nuoriso- ja jengirikollisuuden torjumiseksi. Valtioneuvosto tekee toimenpideohjelmasta periaatepäätöksen.
- Yhtenä erityiskysymyksenä sijaishuoltopaikoistaan luvatta poissaolevat lapset (ns. hatkakysymys)

Keskeiset hallitusohjelmakirjaukset

- ”Hallitus uudistaa lastensuojelulainsäädännön. Uudistuksessa varmistetaan lapsen edun, hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutuminen rajoitustoimien käytön edellytyksiä selkeyttämällä. Lastensuojeluviranomaisilla ja sijaishuoltoyksiköillä on oltava aidot mahdollisuudet ja riittävät toimivaltuudet tehdä työtään.”
- ”Velvoitetaan viranomaiset aktiiviseen yhteistyöhön sekä varmistetaan riittävä toimivalta ja keinovalikoima, jotta sijoitettu tai huostaanotettu kadonnut lapsi löydetään nopeasti ja saadaan palautettua.”
- ”Yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa koordinoidaan lastensuojelulakiin tarvittavat, lapsia turvaavat lainsäädäntömuutokset, joilla alle rikosvastuuiän olevien lasten rikoskierre saadaan katkaistua.”
- ”Hallitus osoittaa pysyvää rahoitusta seuraaviin toimiin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseksi: Toimet, jotka kohdentuvat vakavasti päihteidenkäytöllä, rikoksilla ja väkivallalla oireilevien nuorten auttamiseen.”

Lastensuojelun tilannekuvasta

- Järjestämisvastuu hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungilla, rahoitus yleiskatteellista.
- Etenkin sijaishuolto on kuormittunut inhimillisesti ja taloudellisesti kestävämmällä tavalla (avo- ja sijaishuollon kustannukset yht. 1,2 mrd/v 2022).
  - Suurin kasvu teini-ikäisten sijoituksissa.
  - Lastensuojelu korvaa esim. puuttuvia mielenterveys- ja päihdepalveluja.
  - Lastensuojelulaitospalvelujen tuotannosta valtaosa (n. 80 % v 2018) yksityisellä sektorilla.
  - Valtion koulukodeilla (5) erityisasema viimesijaisena palveluntuottajana.
  - Erityinen huolenpitokaan (EHO) ei ole kaikissa tilanteissa riittävä palvelumuoto.
- Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän (14.3.2019–30.6.2020) ehdotusten pohjalta valmisteltu HE-luonnos sisälsi säädösmuutosehdotuksia mm. EHO:on ja hatkaamiseen liittyen. HE ei edennyt lukuunottamatta lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoitusta.
- Kokonaisuudistukseen tähdännyt visiotyöskentely raportoitiin 05/2023.

EHO lastensuojelupalveluna

- EHO:sta säädetään lastensuojelulain (417/2007) 11 luvun 71–73 §:ssä.
- Tarkoitetaan erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa sijaishuollossa olevalle (huostaanotettu, kiireellisesti sijoitettu tai hallinto-oikeuden väliaikaismääräys) 12 vuotta täyttäneelle lapselle vakavan päihde- tai rikoskierteen katkaisemiseksi tai kun lapsen oma käyttäytyminen muutoin vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään.
- Tavoitteena on katkaista lapsen häntä itseään vahingoittava käyttäytyminen ja mahdollistaa lapselle annettava kokonaisvaltainen huolenpito.
- Päätöksenteko toimivaltaisessa sosiaaliviranomaisessa. Päätöksen on perustuttava moniammatilliseen arvioon (kasvatuksellinen, sosiaalityön, psykologinen ja lääketieteellinen asiantuntemus).
- Kesto enintään 90 vrk: 30 vrk + erittäin painavasta syystä jatko 60 vrk

EHO lastensuojelupalveluna

- EHOa voidaan järjestää lastensuojelulaitoksessa, jonka käytettävissä on riittävä kasvatuksellinen, sosiaalityön, psykologinen ja lääketieteellinen asiantuntemus. Näiden asiantuntijoiden on tavattava säännöllisesti lasta sekä osallistuttava EHO:n suunnitteluun, toimeenpanoon ja arviointiin. EHO:n aikana lapselle on tehtävä tarvittavat lääkärintarkastukset.
- Laitoksessa tulee olla toiminnan edellyttämä, tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon omaava henkilöstö sekä terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan asianmukaiset tilat.
- Lastensuojelun järjestämisvastuussa olevat toimijat hankkivat EHO-palvelun pääasiassa Valtion koulukodeilta ja yksityisiltä palveluntuottajilta (EHO-paikkamääräarvio on noin 70).

EHO käytännössä

- EHO on kalleinta lastensuojelupalvelua, jonka tuottaminen on vaativaa:
  - Edellyttää opetuksen järjestämistä ja tarkoituksenmukaiset opetustilat EHO-yksikössä (oppivelvollisuus).
  - Sen tulee pystyä vastaamaan hyvin vaativiin tuen tarpeisiin: edellyttää hyvin koulutettua, osaavaa ja kokenutta moniammatillista henkilökuntaa. Tällä hetkellä on henkilöstöpula.
  - Henkilöstömitoitus on välttämättä korkeampi kuin muussa laitoshoidossa, jotta asiakas- ja työturvallisuus voidaan taata. Toteutustavaltaan intensiivinen palvelu.
- Aiemmassa valmistelussa ja käytännössä todettuja ongelmia:
  - EHO-päätöksentekoprosessi ja -rakenne: hitaus, 30+60 vrk rakenne ei toimi riittävän hyvin.
  - EHO-palvelun saatavuusongelmat ja jonotilanteet: yleiskatteellinen rahoitus ei mahdollista paikkamäärän lisäämistä kohdennetusti eikä ole velvoittavaa sääntelyä tietyn kapasiteetin ylläpitämiseksi.
  - Mahdollinen EHO-jakson keston pidentäminen: 90 vrk ei ole kaikissa tilanteissa riittävä.
  - EHO-jaksoilla saavutetut myönteiset vaikutukset eivät välttämättä kannu pitkälle.

Sijaishuoltopaikoistaan luvatta poissaolevat lapset (hatkakysymys)

- Lastensuojelulain (417/2007) 69 a § tuli voimaan 1.1.2020
  - Perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle. Lastensuojelulainsäädäntöä tarkennettiin hatkatilanteisiin ja yksityisten palveluntuottajien asemaan liittyen (siinä esiintyneiden ongelmien vuoksi, joihin myös laillisuusvalvonta puuttui).
- STM, POHA, HÄKE ohjeistus eri toimijoiden vastuista luvatta sijaishuoltopaikastaan poistuneen tai sinne palaamatta jättäneen lapsen palauttamiseksi sijaishuoltopaikkaansa 03/2022.
- Poliisin lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle antaman virka-avun maksuttomuutta koskevat säädösmuutokset voimaan 2023.
- Marinin hallituksen kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman toimenpide nro 7:
  - Pyöreän pöydän keskustelu (3/2023).
  - Isoniemen (8/2023) ja lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisut (01/2024).
  - *Tavoitteeksi asetetun toimenpideohjelman valmistelu korvautui tällä valmisteluryhmällä.*

Työskentelyn organisointi

- Valmisteluryhmän päivittyvä työsuunnitelma työtilassa
- Sijaistus
- Valmisteluryhmä kuulee valtion virastoja ja laitoksia sekä sidosryhmiä tarpeen mukaan. Ehdotus: kuullaan molemmista asiakokonaisuuksista (suljettu laitos ja hatka) samanaikaisesti.
- Lisäksi valmisteluryhmä ottaa huomioon Pohjoismaiden ja mahdollisesti muiden eurooppalaisten esimerkkimaiden vastaavantyyppiset palvelut ja lainsäädännön sekä kokemukset niiden toimivuudesta.
  - Jo valmiina olevat materiaalit
  - THL yhteistyö, tutkijaverkostot
  - Mahdolliset vierailut (?)

Aiempia STM:n materiaaleja

- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta (HE 237/2018 vp) https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_237+2018.aspx
- Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7164-6>
- HE luonnos lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=e8d49157-9c3c-4296-84d6-dc738b6a2992>
- STM, POHA, HÄKE ohjeistus: <https://stm.fi/-/kuntainfo-ohjeistus-eri-toimijoiden-vastuista-luvatta-sijaishuoltopaikastaan-poistuneen-tai-sinne-palaamatta-jattaneen-lapsen-palauttamiseksi-sijaishuoltopaikkaansa>
- Isoniemi, Sami (2023) Luvaton poissaoleminen sijaishuoltopaikasta. Poliisin antama virka-apu lastensuojeluviranomaiselle vuonna 2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165140/STM_2023_20_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kekkonen, Outi & Pekkarinen, Elina (2024) Hatkassa lapsen silmin. Analyysi lastensuojelun sijaishuollosta luvatta poistuneiden lasten kyselytutkimuksesta. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165358>
- Hoikkala, Muinonen, Palola, Väisänen & Rosberg (2023) Lastensuojelun kokonaisuudistuksen valmistelu. Visiovaiheen raportti. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8469-1>

